

3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали травень-грудень 2004р.) / За ред. В.Г. Кременя, — К. — Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2004. — Ч.2. — 202 с.

Статья посвящена проблемам организации и путям оптимизации преподавания выборочных дисциплин. Сделан анализ учебно-методических пособий, которые используются студентами в освоении выборочных дисциплин.

Article is devoted problems of the organisation and ways of optimisation of teaching of selective disciplines. The analysis of учебно-methodical grants which are used by students in development of selective disciplines is made.

ВИХОВНА РОБОТА І СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 37.035

Гуцол Т.Д.,
кандидат технічних наук,
Яковенко Л.О.,
вчитель-методист

Подільський державний
аграрно-технічний університет

Формування особистості — важлива складова навчального процесу

У статті наведено основні аспекти виховного процесу під час підготовки фахівців-аграріїв у вищих навчальних закладах (з досвіду Інституту механізації і електрифікації сільського господарства Подільського державного аграрно-технічного університету).

Ставлення проблеми. У період соціально-економічного, політичного і духовного відродження, що характеризує сьогодинське життя країни, одним з основних завдань навчально-виховного процесу вищої школи є повноцінний інтелектуально-духовний розвиток майбутньої національної еліти, здатної всебічно, творчо самореалізуватись як висококваліфікованим фахівцям, так і високоморальним особистостям.

Виконання цього завдання ускладнюється тим, що сьогодні нашому суспільству властива перманентна кризова ситуація в ідеологічній, соціальній, економічній та інших сферах. Загальна девальвація моралі, духовності, невпевненість молоді у завтрашньому дні, поширення правового нігілізму, брутальності, безвідповідальності, засилля злочинних структур — характерні риси сучасності. Але лише через розуміння окресленої ситуації ми маємо переконатися в гострій потребі виховання справжньої національної еліти, спроможної вивести Україну на якісно новий рівень.

Отже, досвід, узагальнення, прогнозування, наукові дослідження всіх аспектів виховної роботи є досить актуальним, вкрай необхідним для сьогодинської діяльності педагогів вищої школи.

Аналіз досліджень практики. Питанням наукових досліджень ефективності виховної роботи у вищих навчальних закладах присвячені роботи вітчизняних педагогів.

Зокрема вивченню змісту загальної освіти та її гуманізації присвячені наукові праці С.У. Гончаренко [1], формуванню активності студентів у навчанні — П.Г. Лузана, А.І. Дьоміна, В.І. Рябця [2;3], адаптації форми організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання — Н.І. Гурман [4], особистісно орієнтованих технологій взаємодії "студент — викладач" — М.Г. Чобітко [5], специфіці мотивації навчальної роботи у ВНЗ — С.Г. Кисіль, М.С. Смагло, М.З. Лазарева, Л.Д. Фесенко [6;7;8;9], визначенню рейтингу студентів ВНЗ — І.М. Бендери, А.В. Рудя, В.А. Слободяна, В.І. Дуганця [10].

Формування цілей статті та ставлення завдання. Метою цього наукового повідомлення є аналітичний огляд видів виховної роботи у вищих навчальних закладах та вироблення рекомендації щодо її покращання.

Для досягнення мети слід вирішити наступні завдання:

- проаналізувати законодавчу базу;
- висвітлити існуючі технології виховного процесу;
- запропонувати нові неklasичні, але ефективні заходи виховного характеру.

Виклад основного матеріалу. Під час визначення мети, завдань та змісту навчально-виховного процесу, розроблення річного плану з виховної роботи слід керуватися такими нормативно-правовими документами: Конституцією України; Загальною декларацією прав людини; Конвенцією про права дитини; Законом України "Про освіту"; Законом України про державну підтримку позашкільної освіти та виховання; Державною національною програмою "Освіта" (Україна ХХІ століття); Конвенцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти, ухваленою рішенням колегії Міністерства освіти України від 28.02.96 №2/4-8; Постановою Кабінету Міністрів України від 5.09.96 №1074 "Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти"; Концептуальними засадами гуманітарної освіти в Україні (вища школа); Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.09.2000 №439 "Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України"; Методичними рекомендаціями Міністерства освіти України від 12.01.1999 №1/11-61 "Про організацію управління виховним процесом у вищих закладах освіти"; Концепцією фізичного виховання в системі освіти України; Концепцією психологічної освіти; Методичними рекомендаціями до планування виховної роботи зі студентами у вищих закладах освіти III — IV рівнів акредитації від 03.08.98 №1/9-303; регіональними програмами практичної реалізації Державної національної програми "Освіта" (Україна ХХІ століття); статутом ВНЗ.

Крім того, кожен навчальний заклад може розробляти на основі згаданих джерел власну документацію.

Цікаві доробки має Інститут механізації та електрифікації сільського господарства ПДАТУ. В ІМЕСГ створено комісію з виховної роботи та інститут наставників (кураторів), розроблено Положення про виховну раду, про статус та обов'язки старости академічної групи, про проведення мистецьких конкурсів тощо.

Основним призначенням методичних напрацювань можна вважати допомогу наставнику (куратору) в оволодінні інструктивно-методичною інформацією щодо його діяльності та створенні дієвої організаційно-функціональної структури виховної роботи в академічній групі.

У них містяться рекомендації щодо етапів гуртування студентів академічної групи першого курсу, оскільки на першому курсі наставнику (куратору) слід проводити послідовну роботу серед студентів із проблем подолання труднощів адаптації в нових умовах навчання, оптимізації міжособистісних взаємин, раціонального згуртування групи, переорієнтування негативно налаштованої молоді, залучення колективу до студентського самоврядування. Крім того, вказано на зміст виховної роботи, компетентність наставника (куратора).

Передбачено матеріали з досвіду діяльності наставника (куратора), зокрема план виховної роботи для Інституту механізації та електрифікації сільського господарства ПДАТУ та Положення про статус, обов'язки старости академічної групи ІМЕСГ, які допоможуть зорієнтувати наставників (кураторів) на результативну діяльність. Вміщено перелік офіційних свят в Україні, міжнародні свята, які слід враховувати під час планування заходів у групі.

Загальнонаукове спрямування на людиноцентризм стало сьогодні домінуючою теорією особистісно орієнтованого виховного процесу. Тому наставнику (куратору) потрібно створювати необхідні умови для збагачення особистісного потенціалу кожного студента, використовуючи систему загальнолюдських цінностей та поведінкових стереотипів. Слід також чітко усвідомлювати, що процес формування особистості індивідуальний і що особистість створює себе сама. Наставнику (куратору) слід сприймати студента як суб'єкта соціального життя і намагатися створити сприятливе середовище для саморозвитку особистості.

Проблема внесення мотиваційних механізмів у діяльність людини завжди була актуальною, особливо в тих випадках, де має місце не пряме проявлення результатів. Це, в першу чергу, стосується освітньої галузі, де результат, ефект, вигода від одержання знань сьогодні можуть бути гіпотетично в майбутньому.

Дійсно, на виробництві працівник одержує офіційну винагороду за результат своєї роботи одразу ж у вигляді зарплати, премії тощо [10].

Аналіз чинників, які впливають на характер самостійної діяльності студента і внесення в неї мотиваційного механізму активізації, є на сьогодні первинним завданням під час планування навчального процесу.

Одним із важливих завдань навчання є розвиток у студентів самостійного мислення, творчого ставлення до професії. Разом з тим сьогодні існують суперечності між особистісною орієнтацією навчального процесу та неготовністю викладачів і студентів до виконання нових функцій, зокрема під час організації самостійної роботи.

Самостійну роботу за ознакою обов'язковості можна розділити на три характерні групи:

1. Обов'язкова (домашні, графічні, контрольні, розрахункові, курсові роботи).
2. Добровільна (участь у конкурсах, олімпіадах, конференціях, гуртках технічної творчості тощо).
3. Бажана (підготовка наукових повідомлень, оформлення патентних матеріалів, документів на раціоналізаторські пропозиції, підготовка наукових публікацій).

Якщо за переліком першої групи стоїть конкретна офіційна мотивація — необхідність отримання атестації (залік, факт складання, допуск до іспитів), то друга і третя група, не дивлячись на різні назви, мають одну характерну рису — відсутність офіційного примусу.

Їх виконання (якість, кількість, вчасність) чи невиконання залежать тільки від наявності мотивації.

Учені психологи вважають, що *мотивація* — це процес спонукання людини до певної форми діяльності. Відповідно, *мотив* — чинник, який підтримує цей процес.

Подібною за суттю, але більш конкретизованою, є дефініція мотивації: "стимул". Кисіль С.Г., Василенко А.М. мотиви розділяють на чотири групи:

- загальносоціальні — зміст яких визначається усвідомленням суспільних інтересів, високої суспільної значимості вищої освіти;
- навчально-пізнавальні — визначаються змістом інформації, яку отримує студент під час навчання;
- професійні мотиви — розглядаються як основа отримання професії;

- утилітарні мотиви — основою їх є отримання особистих вигод після закінчення ВНЗ [6].

На нашу думку, групу утилітарних мотивів слід значно розширити і доповнити суттєвою складовою: "отримання вигод під час навчання".

Вважаємо, що в процесі навчання на всіх його етапах (рівнях, курсах, лекціях, лабораторних роботах тощо) ця вигода виступає як домінуюча, незважаючи на її не стратегічний, а швидше тактичний характер.

Наведемо частину характерних мотивів:

1. Бажання зекономити час на особисте життя (вечори відпочинку, перегляд фільмів, читання книг, суспільні відносини, можливість заробити гроші тощо).
2. Бажання здати виконані індивідуальні роботи згідно з графіком і отримати додатковий час для власних цілей.
3. Бажання виключити необхідність дублювання виконання завдань у межах однієї дисципліни, групи чи курсу, і знову ж таки — зекономити час.
4. Бажання бачити практичну (прагматичну) мету під час виконання завдання (принцип педагогіки М. Монтесорі: "Я хочу знати, для чого це потрібно і де це може знадобитися").
5. Бажання уникнути конфлікту і негативних наслідків у стосунках із викладачем, який дає завдання.
6. Бажання вигідно виглядати на фоні успішного виконання робіт перед своїми колегами.
7. Бажання отримати зменшення розмірів завдань, їх кількості за своєчасність виконання.
8. Бажання отримати більшу стипендію за кращу успішність.
9. Бажання отримати додаткові пільги від деканату — поселення в гуртожиток, надання можливості проходження закордонного стажування, першочерговість у виборі місць практики, а потім направлення на роботу, отримання матеріальної допомоги, премій за успіхи в навчальній і позанавчальній роботі, направлення в магістратуру, аспірантуру тощо.
10. Бажання отримати високе місце в рейтингу групи, курсу спеціальності з наступними пільгами, які чинні в навчальному закладі [10].

Для досягнення максимальних результатів сформовано структуру управління і контролю за виховним процесом ІМЕСГ, яка включає в себе безпосередню роботу навчального відділення університету, директорату ІМЕСГ, комісії з виховної роботи, самих наставників (кураторів), громадського формування "Кобра". Схему структури управління і контролю за виховним процесом ІМЕСГ показано на рис. 1.

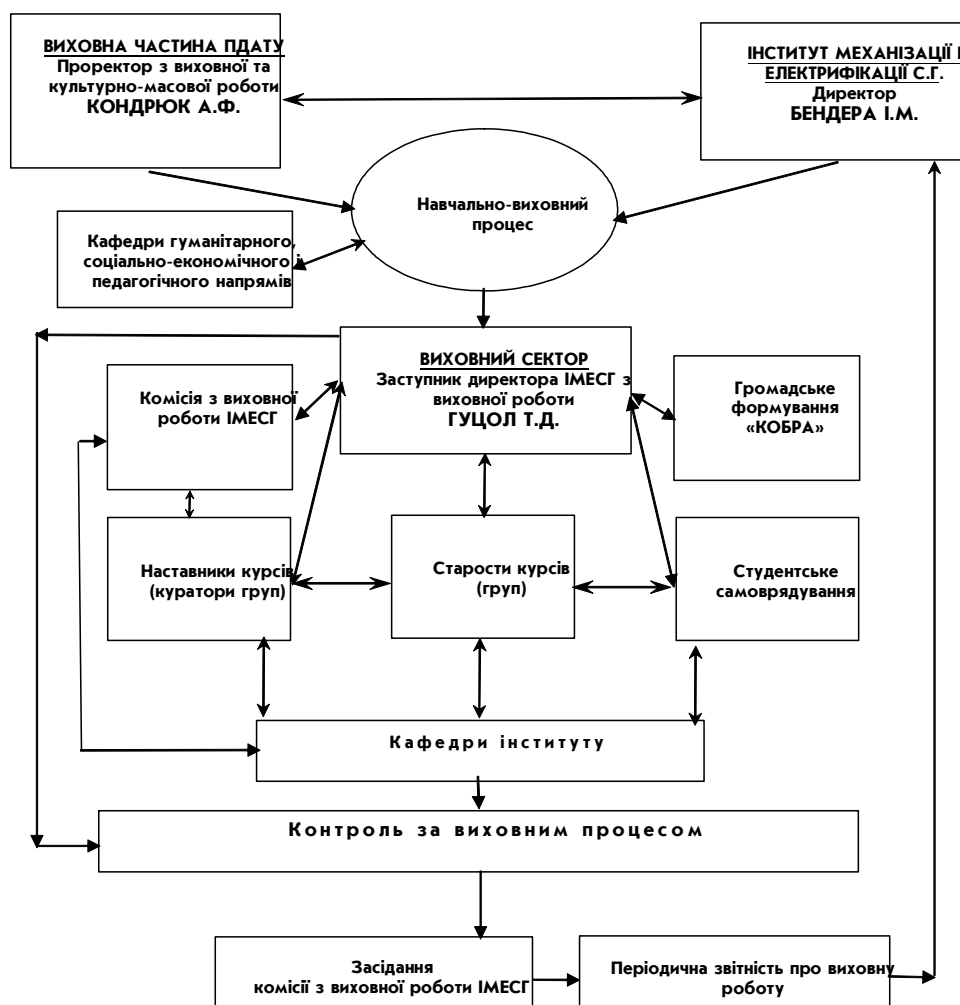

Рис. 1. Схема структури управління і контролю за виховним процесом

Поряд із класичними видами виховної роботи в інституті механізації і електрифікації сільського господарства успішно впроваджуються наступні виховні технології:

1. В Інституті механізації та електрифікації сільського господарства впроваджено цікаві традиції щодо організації навчально-виховного процесу. Як приклад, фоторейди, які висвітлюють життя студентів на шпальтах інститутської газети "Інженер".

Конкурс МІС УНІВЕРСИТЕТУ-2006.
МІС ІМЕСГ 2006 визнано Карман Дашу!
ВІТАЄМО!!!

Ці зафіксовані моменти життя показують, що велика студентська сім'я може і хоче жити достойно.

2. У 2004 році Кам'янець-Подільським МВ УМВСУ в Хмельницькій області та міською владою Кам'янця-Подільського на базі Подільського державного аграрно-технічного університету утворено громадське формування.

Члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону зобов'язані:

1) брати активну участь в охороні громадського порядку і державного кордону, припиненні адміністративних правопорушень і злочинів та запобіганні їм;

2) під час виконання обов'язків з охорони громадського порядку і державного кордону мати особисте посвідчення члена громадського формування та нарукану пов'язку;

3) доправляти до міліції, підрозділів Прикордонних військ України, штабу громадського формування з охорони громадського порядку або громадського пункту охорони порядку, приміщення виконавчого органу селищної, сільської ради осіб, які вчинили адміністративне правопорушення, з метою його припинення, якщо вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи порушника, складання протоколу про адміністративне правопорушення на місці вчинення правопорушення.

Виступ підполковника міліції
Семенишина М.О. на засіданні
громадського формування

Підрозділ складається з 36 осіб, серед яких 30 — студенти ПДАТУ, які з натхненням та ініціативою виконують поставлені перед ними завдання відповідно до статуту та розробленого річного плану роботи. Проходить процес накопичення інформаційно-методичного забезпечення. Члени формування постійно, згідно з графіком, проводять щоденне патрулювання містом, а також під час культурно-масових заходів в університеті та місті з працівниками міліції;

4) Для проведення роботи з визначення рейтингу студентів дирекцією призначається відповідальна особа, яка, використовуючи інформацію від старост груп, періодично (за графіком) заносить дані в комп'ютер, накопичує їх і за спеціальною програмою в кінці семестру та курсу оприлюднює результати, подає їх керівництву навчального закладу для прийняття адекватних заходів — пільг, стягнень, заохочень у межах того переліку, який є в навчальному закладі (табл. 1).

Найбільш ефективним варіантом використання результатів рейтингу слід вважати диференціацію стипендії пропорційно кількості набраних балів. Проте чинне законодавство, а саме: "Положення про стипендіальне забезпечення студентів вищих навчальних закладів", не передбачає такої можливості.

Специфіка виховної роботи характерно накладає нові нестандартні вимоги до науково-педагогічного працівника, який виступає в ролі технолога-викладача з одного боку та вихователя-викладача з іншого.

Таблиця 1

Аналіз рейтинг-оцінювання навчальної, практичної, наукової і громадської діяльності студента

№ з/п	Навчальний блок роботи	Показник рейтингу, %
1	2	3
1.	Середній бал за сесію	3...5
2.	Успішність за сесію	0...5
3.	Якість результатів сесії	0...5
4.	Навчальний матеріал, захищений раціоналізаторськими посвідченнями	2
5.	Навчальний матеріал, захищений патентом	3
6.	Навчальний матеріал, опублікований як наукове повідомлення	3
7.	За навчальним матеріалом виступ на конференції	2
8.	Участь в олімпіаді ВНЗ (призове місце)	3
9.	Участь у предметній олімпіаді між ВНЗ (призове місце)	3
10.	Використання передових інноваційних технологій у звітності за навчальну роботу (наприклад, курсова робота виконана у вигляді відеофільму)	2
Всього		23...35
Практичний блок роботи		
1.	Середня оцінка за практики	3...5
2.	Наявність звітів за практики	2
3.	Наявність грамот, подяк, премій, друкувань у засобах масової інформації за результатами практики	3
4.	Виконання індивідуальних завдань під час практик	2
5.	Збір даних для курсового і дипломного проектування	1
6.	Виступ перед колективами підприємств із фахових питань (підтвердження довідкою)	2
7.	Робота на штатних посадах	3
8.	Якісне оформлення звітних документів	2
9.	Виступ на навчально-практичній конференції, присвяченій підведенню підсумків виробничої практики	2
10.	Використання передових інноваційних технологій у звітності за практичну роботу (наприклад, відеофільм про проходження практики)	3
Всього		23...25
Блок наукової роботи		
1.	Наявність наукової теми, керівника	1
2.	Виступ на студентських наукових конференціях ВНЗ	0,5
3.	Виступ на наукових конференціях між ВНЗ	1
4.	Отримання посвідчень за раціоналізаторську пропозицію	1
5.	Отримання патенту на винахід	3
6.	Наявність публікації тез виступу на конференції	1,5
7.	Наявність публікації наукової статті в збірнику наукових праць	1,5
8.	Наявність публікації наукової статті у фаховому збірнику	3
9.	Наявність публікації статті, тез у виданнях іноземних країн	3
10.	Наявність публікації методичних матеріалів	1,5
11.	Виготовлення стендового матеріалу (наочності)	1
12.	Виготовлення діючих макетів, стендів, тренажерів	2
Всього		20
Блок громадської роботи		
1.	Постійне громадське доручення (адміністративне):	
	- староста курсу,	4
	- староста групи,	3
	- староста підгрупи.	2
2.	Постійне громадське доручення:	
	- член громадського формування,	6
	- відповідальний за профспілкову роботу,	2
	- відповідальний за культурно-масову роботу,	2
	- відповідальний за спортивно-масову роботу.	2
3.	Разові громадські доручення:	
	- участь у художній самодіяльності,	1
	- участь у спортивних змаганнях,	1
	- участь у благодійних акціях,	1
	- участь у акціях АГЧ навчальних закладів	1
Всього		20
Всього за блоками		100

Основні з них:

- Врахувуй, що кожний студент — це особистість фізіологічно-соціальна!
- Диференційуй вимоги залежно від рівня освіченості!
- Не забувай, що студент — це вчорашній школяр!
- Цінуй гумор, рідше застосовуй сатиру, відкинь злість і сарказм!
- З розумінням стався до того, чим живе студент на сьогодні!
- Заохочуй, хвали, підтримуй!
- Допмагай розкрити приховані творчі здібності студента!
- Допоможи організувати приховані творчі здібності студента!
- Будь взірцем для студента! [14].

Нові, плідні ідеї щодо поліпшення навчально-виховної діяльності втілюються системно і поступово. Тільки за такої умови буде відкрито шлях до покращання та результативності цього напрямку діяльності в майбутньому.

Висновки

Виховний процес у вищих навчальних закладах — це важлива складова підготовки майбутнього фахівця. Його основним завданням є формування особистості психологічно сильної, соціально відповідальної, педагогічно підготовленої до роботи з окремими людьми та колективами.

Використання піднятих у матеріалах питань сприятиме реалізації цієї вкрай важливої проблеми.

Література

1. Гончаренко С.У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація // Неперервна професійна освіта. Проблеми, пошук, перспективи. Монографія / За ред. І.А. Зязюна. — К.: ВІПОЛ, 2000. — 636 с.
2. Лузан П.Г., Дьомін А.І., Рябець В.І.. Формування активності студентів у навчанні: Монографія. — К.: Вища шк., 1998. — С.1 — 58. (Передмова. Розділ "Теоретичні і методологічні аспекти формування навчально-пізнавальної активності студентів").
3. Лузан П.Г. Теорія і методика формування навчально-пізнавальної активності студентів. — К.: Національний аграрний ун-т, 2004. — 272 с.
4. Герман Н., Тягунова Н. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання. — К.: Вища шк., 2001. — № 4 - 5.
5. Чобітко М.Г. Особистісно орієнтована взаємодія "студент-викладач" у рамках навчально-виховного процесу вищого навчального закладу // Розвиток інноваційних процесів у навчально-виховних закладах: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. — Харків: Стильздат, 2003. — С. 165 — 175.
6. Кисиль С.Г., Василенко А.М. Специфіка мотивації учебної діяльності в вузе // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: Зб. наук. пр. Вид-во УІПА, 2004. — С. 235 — 241.
7. Смагло М.С. Формування особистості студента: психолого-педагогічні аспекти // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр.; Ред.: І.А. Зязюн (голова) та ін. — Київ — Вінниця, 2004. — Вип. 5.
8. Черезова М.В. Індивідуально-особистісний підхід до студентів як засада соціалізації та становлення особистості // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр.; Ред.: І.А. Зязюн (голова) та ін. — Київ — Вінниця, 2004. — Вип. 5. — 745 с.

9. Лазарев М.З. Метод формування та підтримки мотивації навчальної діяльності студентів в інтенсивних технологіях навчання //Розвиток інноваційних процесів у навчально-виховних закладах: Зб. наук. пр. Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. — Харків: Стильиздат, 2003. — С. 70 — 82.
10. Фесенко Л.Д., Кендзик А.В. О формах и методах развития творческой активности студентов в процессе изучения общеинженерных дисциплин //Проблема інженерно-педагогічної освіти: Зб. наук. пр. УПА. — 2004. — № 7. — С. 229 — 234.
11. А.В. Рудь, І.М. Бендера, В.Д. Слободян, В.І. Дуганець. Рейтингове оцінювання суб'єктів навчального процесу в Інституті механізації і електрифікації сільського господарства Подільського державного аграрно-технічного університету //Наука і методика: Зб. наук.-метод. пр.; Ред.: М.Ф. Бойко (гол.ред.) та ін. — К.: Аграрна освіта, 2005. — Вип. 4. — С. 161 — 170.
12. Гончаренко С.У Гуманізація — пріоритет творчого начала в освіті / Дидактика професійної освіти: Зб. наук. пр. / Ред.: С.У. Гончаренко (голова), В.О. Радкевич, І.Є. Каньковський (заст.голови) та ін. — Хмельницький: ХНУ, 2006. — Вип. 4. — С. 3 — 7.
13. Смагло Н.С. Формування особистості студента: психолого-педагогічні аспекти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр.; Ред.: І.А. Зазюн (голова) та ін. — Київ — Вінниця, 2004. — Вип. 4. — С. 457 — 462.
14. Полат Е.С., Бухарина М.Ю., Мойсеева М.В. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. — М.: Академия, 2002. — 272 с.

В статье приведены основные аспекты воспитательного процесса при подготовке специалистов-аграриев в высших учебных заведениях.

The article is considered the main aspects of educational process in the course during the training agro-department students in higher educational colleges and universities.

Іванина О.П., асистент	УДК 37.055 Миколаївський державний аграрний університет
---------------------------	---

Структура студентського самоврядування в Миколаївському державному аграрному університеті

У статті розглянуто структуру студентського самоврядування як засобу вдосконалення навчально-виховного процесу в Миколаївському державному аграрному університеті.

Ставлення проблеми. Інтеграція України до європейського співтовариства та перехід до ринкової економіки стосується і освітньої галузі, вимагає її демократизації згідно з принципами Болонського процесу. Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку суспільства, формування майбутньої еліти нації.

З метою організаційного та науково-методичного забезпечення впровадження студентського самоврядування у вищих навчальних закладах Міністерство освіти і науки України наказом від 03.04.01 № 166 затвердило "Положення про